

WASHINGTONI EESTI SELTSI AJALUGU

EVE TISLER

Eessõna

Käesolev Washingtoni Eesti Seltsi (WES) ajaloo ülevaade on sündinud tänu sellele, et Eesti Rahvusarhiiv korraldas arhiiviprojektide konkursi, mille raames WES-i laekur Liisi Fidler võttis minuga ühendust ja pakkus välja idee panna kokku ülevaatlik WES-i ajalugu alates seltsi loomisest 1961. aastal.

Suure osa ajalooteksti aluseks olevast materjali saime dokumentidest, mis seni olid paiknenud WES-i endise esimehe Maria Pedak-Kari koduses arhiivis. Projekti käigus digitaliseeriti paberdokumendid, mis kajastavad WES-i tegevust seltsi loomisest alates 1961. aastal. Läbi uuritud arhiividokumentideks olid seltsi juhatuse koosolekute protokollid, seltsi tegevusega seotud kirjavahetus, ringkirjad, aastaaruanded, eelarved ja teised majandustegevust kajastavad dokumendid, liikmete nimekirjad jne. Dokumendid ei katnud kogu seltsi tegutsemise perioodi, käesolev ajalooülevaade põhineb dokumentidel aastatest 1961-1965, 1973-1976 ja 1981-1988.

Teiseks väärtuslikuks allikaks olid intervjuud, mis ma viisin läbi teenekate Washingtoni piirkonna eesti elu edendajatega. Suur tänu kõigile intervjuueeritavatele, et olite nõus oma mälestusi ja mõtteid jagama – Irja Grabbi, Arvo Ederma, Ago Ambre, Maria Pedak-Kari, Marju Rink-Abel, Liina Keerdoja, Anu Grabbi. Mul on väga hea meel, et sain teie kõigiga pidada maha pikad ja põhjalikult vestlused, mis avasid seltsi ajalugu.

WES-i ajalugu on aukartustäratavalt pikk, tänavu tähistas selts juba 57.aastapäeva. Oluline on märkida, et WES ei tekkinud tühjalt kohalt, sest eestlaste kultuuriline ja seltsitegevus käis Ameerika pealinnas ammu enne seltsi ametlikku asutamist. Maria Pedak-Kari, kes on seltsi ajalugu uurinud, märkis, et WES asutati ajajärgul, mil sõja eest põgenenud ja Ameerikasse tulnud eestlaste esimene generatsioon oli ülikooli lõpetanud ning tulnud Washington D.C.-sse oma tööalast karjääri alustama: „Korruga sul olid inimesed, kes olid 20 ja 35 vahel ja nemad panid oma energia kõik selle tegevuse juurde,“ ütles Maria Pedak-Kari.

Kõige mitmekesisem periood seltsi ajaloos oli 1980. aastatel, mil nii kultuuriline kui poliitiline tegevus saavutas kõrgpunkti vahetult enne Eesti iseseisvumise taastamist. Seejärel saabus vaiksem aeg 1990. aastatel, mil paljud WES-i aktiivsed liikmed pöörasid tähelepanu kodumaa abistamisele ja taastatud vabariigi ühiskonna arendamisele. Eesti saatkonna avamisega Washingtonis ja tänu heade suhete loomisele suursaadikutega, eriti aga Marina Kaljuranna soosingule, on seltsi tegevus saanud v

WES-i tähendus eestlaste jaoks

Intervjuudes küsisin ka seda, mida on WES kui organisatsioon tähendanud eestlaskonna jaoks laiemalt ja ka intervjuueeritavatele isiklikult. Siin on kokkuvõtlikud vastused:

Mida WES on sulle andnud?

Arvo Ederma: Üks hea asi on see, et sul on alati hea meel selle üle, et sa oled midagi teinud eestlaste jaoks ja tagantjärele kui ma nüüd vanem olen, siis ma saan rohkem sellest aru. Raamatus „Estonians in America“, kui oma nime leiad, on omal vahest väga hea tunne, et sel ajal sa tegid midagi, mis aitab eestlastel kokku hoida. Ja muidugi tuleviku jaoks, sest ikka mõtlesime selle peale, et noored tulevad ja nemad peaksid ka osa saama sellest kõigest, et muidu nad ainult kuulevad eesti keelt ainult kodus. Mul oli hea meel teada, et kui seal on kirik ja kui on selts, et see eestlus läheb edasi, et ka lapsed ja lapselapsed saavad sellest midagi loodetavasti.

Ago Ambre: Mul on WES-ist hea mälestus. Inimesed on ikka esmajärgus ja tegevus ka loomulikult. Me kõik andsime sellele juurde. Alati kui sa teed midagi koos teistega ja tuleb ilusasti välja, sellest jääb alati hea tunne. Sa olid koos väga kenade inimestega ja kuulsid midagi huvitavat, ütleme, et see oli väga oluline osa seltskondlikus elus.

Maria Pedak-Kari: Selts andis mulle eesti kirjandusega ühendust, mis mul võib-olla muidu ei oleks olnud nii tugevalt. Ta andis mulle palju parema eesti keele, nii et seltsi tegevusest osavõtt sidus mind selle keelega ja selle kirjandusega ja selle kultuuriga. See teine asi, mida tegevus tõi, oli sõbrused, eriti juhatuse ajal. Me õppisime teineteist nii palju paremini tundma. Need sõbrused ja need ühtekuuluvused on tähendanud väga palju minu elus.

Liina Keerdoja: Üks asi on see, et sa lähed sinna ja sa oled, kuigi sa neid tihti ei näe, kuigi sa nendega läbi ei käi, sa lähed sinna, sa oled oma inimeste seas. Kellelgi ei ole vaja kellelegi midagi seletada, igaüks teab minu tausta, ma tean nende tausta ja olen nagu oma inimeste keskel. Vaidlema minna või naerda või mis iganes, aga oled. Ühtekuuluvuse tunne. Tutvusringkond on laienenud, see on alati. Ma olen olnud kirjatöötajana sunnitud eesti keeles kirjutama.

Marju Rink-Abel: Organiseerimiskogemusi andis päris kindlasti. Ma õppisin ka, et mis siin Washingtoni rajoonis üldse saadaval on, et kui tahad midagi korraldada, et mida on vaja teha, mis on need kohad, mis on saadaval, et mis on need detailid, mille pärast tuleb muretseda. Kõik need kogemused on mul kogu aeg tähtsad olnud, sest ma olen pidanud teiste organisatsioonidega ka korraldama üritusi ja neid kogemusi mul varem ei olnud. Muidugi teine oli, et kuidas oma juhatusega tegeleda ja kuidas inimestega läbi käia, et kõige paremini saavutada, mida sa tahad saavutada.

Anu Grabbi: Palju toredaid tutvavaid, organiseerimiskogemusi, ikka ainult häid asju. Oskusi korraldada, näha üldse, mida üks üritus endas sisaldab, et see ei ole väga raske aga ei ole ka väga lihtne, aga täiesti teostatav, et kõike annab teha.

Milline on WES-i tähendus ja tähtsus Washingtoni piirkonna eestlaskonnale?

Irja Grabbi: No see oli ikka väga tähtis, et siin oli eesti selts ja käidi läbi, muidu oleks palju eemale jäänud üldse eestlusest ja lapsed poleks saanud nii palju eesti koolis käia.

Arvo Ederma: Suur tähtsus oli see, et selts viis inimesi kokku. Mina ikka mõtlesin selle peale, et nii kaua kuni nad omavahel õiendavad, siis see näitab, et neil on mingi eestluse põhjus seal veel, aga kui nad seda enam ei tee ja kõik vaikseks jääb, siis on karta, et see kõik läheb magama. Siis ei saa sellest enam asja. Nii et mul oli omal hea tunne kui inimesed omavahel ikka veel õiendasid, et eestlus jääb ikka püsima, sest kui enam huvi selleks ei ole, siis on asi läbi.

Maria Pedak-Kari: Selts on hoidnud meie keelt, ta on hoidnud meie kultuuri. Nendele inimestele, kes võtsid osa, ta on pakkunud seda silda Eestiga ja ta ikka pakub. Väga raske on ühe kultuuri või riigiga koos olla, kui sa keelt ei oska. Keel on see liin, mis hoiab meid globaalselt koos ja meie keel ei ole kerge ja keelt õppida ei ole kerge.

Ago Ambre: WES kindlasti aitas kaasa eestluse hoidmisele Washingtonis, sest lapsevanemad käisid läbi, lapsed käisid eesti koolis, inimesed osalesid õpetajatena, mis on see eesti asi. Eesti kultuuri viljeleti, eesti keelega tegeleti ja võeti osa poliitilistest aktsioonidest eesti huvides, nii et mida rohkem sai soovida, see oligi kõik ja seal oli päris palju.

Liina Keerdoja: Selles mõttes on öeldud, et me oleme olemas, selts on olemas, me tahame teid näha ka. Selts tahtis üles leida kõik olemasolevad eestlased ja neile teateid saata, et me oleme olemas ja on võimalus ka teiste eestlastega kokku saada. See on olnud üks eesmärk kõik need aastad kui mina seal olen olnud, et uusi liikmeid saada ja teatada teistele eestlastele, kes võib-olla ei teagi, et me oleme olemas ja ootame teid kah, kui te saate meiega ühineda.

Marju Rink-Abel: Meil oli kirik ja kool ka, aga ütleme seltskondlikult vaadates, WES oli see koht, kus sa said kokku, et oma tuttavatega kokku saada, et informatsiooni saada, et lõbusat pealelõunat veeta, suurematest üritustest osa võtta, vabariigi aastapäev, et meenutada minevikku. See oli see koht, kus oli kõik võimalik neid asju teha ja mingit muud võimalust ei olnud siin Washingtonis. See oli see kohaliku piirkonna eestlaskonna tugipunkt.

Anu Grabbi: Kultuur ikkagi toob rahva kokku, kui see on teatrietendus, siis tulevad ka need abikaasad, kes võib-olla eesti keelt ei räägi, aga see ikkagi aitab hoida seda keelt kodus ja kultuuri ka kodus, isegi sega-abieludes. Kool muidugi täidab praegu väga tähtsat rolli ja on ikka väga oluline kokku tooja ja ühendaja põhiliselt ikkagi eestlusel. See on oluline keelearengu kohapealt ja lihtsalt alleshoidmise kohapeal, aga samas ka see eesti mõtlemise või huvi koha pealt, et sa ei kao täitsa oma Ameerika ellu ära, et see on see põhiasi.

Eestlaste tegevus Washingtonis enne WES-i asutamist

Selleks ajaks, kui Washingtoni Eesti Selts 1961. aastal asutati, oli aktiivne eestlaste kultuuritegevus käinud Ameerika pealinnas juba mõnda aega. Priit Vesilind võtab hästi kokku Washingtoni eestlaste elu enne WES-i asutamist raamatus "Estonians in America, 1945-1995: Exiles in a Land of Promise" (välja andja Estonian American National Council, 2016.)

1949. hakati D.C.-s esmakordselt pidama eestikeelseid jumalateenistusi pastor Rudolf Troosti juhatamisel, kes asutas Baltimore koguduse eeskujul EELK Washingtoni koguduse, mis toimetab koondnime all Estonian Evangelical Lutheran Church of Baltimore and Washington.

Mõned aastad hiljem, 1952. aastal, asutati teine Baltimore'i koguduse tütar kogudus pastor Uno Planki eestvedamisel, mille nimeks sai EELK Washingtoni Markuse kogudus. Samuti Baltimore eeskujul asutas Johannes Pedak 1956. aastal eesti kooli, Washington Estonian Supplementary School and Sunday School ning 1950. aastatel alustas tegevust rahvatantsugrupp ning segakoor (Vesilind 363-365, 2016). Tähistati vabariigi aastapäeva ning koos lätlaste ja leedukatega osaleti Balti Komitee (Baltic Committee) tegevuses.

Lisaks organiseeritud tegevusele said eestlased omavahel hästi läbi ka perekondlikult. WES-i üks asutajaliige ja esimene esimees Arvo Ederma asus Washingtoni piirkonda Rockville'i elama 1958. aastal. Ederma mäletab, et sel ajal oli Washingtoni ümbruses väga palju eestlasi ja nagu igal pool, kus eestlased koos olid, otsiti üksteist üles ja hakati tutvust sobitama. „Perekonnad nagu ikka, olid läbikäimised üksteisega, eriti sünnipäevadel. Eestlastel oli alati suur sünnipäeva pidamine, see oli üks suuremaid asju alati,“ meenutas Ederma.

Seltsi asutajaliige Hellar Grabbi tuli koos abikaasa Irja Grabbiga Washingtoni elama 1960 aastal. Irja Grabbi mäletab, et eestlasi oli ümbruskonnas sel ajal umbes viiskümmend ja neid tuli muudkui juurde: „Meil oli siin oma seltskond ja perekondlik läbikäimine ja Eesti seltsi elu järjest kasvas,“ rääkis Irja Grabbi.

Arvo Ederma meenutas: „Perekonnad omaette käisid koos, kõik tundsid üksteist ja muidugi see ei tähendanud, mis kirikus nad olid või ei olnud. See oli omapärane selle tõttu, et kui kirikuks läks, siis ühel oli minu kirik ja teisel oli oma kirik ja muidugi kui leeripäevad olid, siis mindi ühiselt teise kiriku ka, aga muidu see oli nagu alati teistmoodi.“

See, et eestlased olid jagunenud kahe kiriku kogudusse, ei olnud midagi erilist, samamoodi tegutsesid kaks kogudust mujalgi linnades nagu Baltimore's ja New Yorgis. Üks WES-i asutamise eesmärke Ederma sõnul oligi see, et kahe koguduse inimesed saaksid ka ühiseid üritusi teha väljaspool perekondlikku läbikäimist ning tähistada ühiselt vabariigi aastapäeva.

„Nii et Washingtonis üks asi, mis oli vaja, oli see, et eestlased midagi koos teeksid, mitte igaüks omaette oma kiriku ringkonnas,“ rääkis Ederma ja lisas, et: „Me tahtsime inimesi kokku tuua, et midagi koos teha ja see kõik arenes alles sellest peale kui üks grupp tuli kokku ja nii öelda valis oma liikmete heaks tegema tööd sellega. Enne seda oli ainult perekondlikud kokkusaamised, aga need inimesed kõik omavahel juba tundsid juba varem üksteist.“

Teisteks WES-i asutamise eesmärgiks tõi Ederma välja vajaduse suhelda lätlaste ja leedukatega, kellega koos okupeeritud Balti riikidega seotud poliitilistel teemadel pilk peal hoiti. Kui lätlaste selts ja leedukate selts oli olemas, sai kolme riigi ühiseid ettevõtmisi paremini organiseerida.

Arvo Ederma lisas, et seltsi asutamise poolt olid mõlema kiriku inimesed ning ka asutajaliikmete seas olid mõlema koguduse liikmed.

Washingtoni Eesti Seltsi loomine

Ametlikult loodi Washingtoni Eesti Selts 16. aprillil 1961. aastal. Kümme päeva enne, 6. aprillil, saadeti Washingtoni piirkonna eestlastele posti teel välja järgmine teade:

Lgp. kaasmaalane:

Palume Teie lahkete osavõttu Washingtoni Eesti Seltsi asutamiskoosolekust, mis leiab aset pühapäeval, 16. aprillil algusega kell 3 p.l, Guy Mason Recreation Center'i ruumides Calvert & Wisconsin Avenue N.W. nurgal. Palume Teid sellest kokkutulekust informeerida ka oma tuttavaid ning loodame Teie kindlale osavõtule.

Korraldajad Toimkond

(Veljo Areng, Arvo Ederma, Hellar Grabbi, Ülo Pessa, Madis Valge)

16. aprilli koosolekut protokollis Uno Teemant, kes kirjutas käsitsi üles esimesel koosolekul räägitu. Protokoll kannab pealkirja "NR. 1" ning selle järgi oli WES-i asutamiskoosolekul kohal 26 inimest. Koosolekut juhtis Johannes Klesment (protokollis kirjas kui Hr Kleesment) ja päevakorras oli neli punkti: Washingtoni Eesti Seltsi asutamise küsimused, juhatuse valimine, liikmemaksu küsimus ja kohal algatatud küsimused.

Seltsi asutamise küsimuste all on protokollis kirjas järgmist: "Peale pikemaid läbirääkimisi, millede kestal sissejuhatava sõnavõtu tegi Hr. Madis Valge ning Washingtoni Eesti Seltsi asutamise mõtet toetasid Hr. d Kitzberg, Kleesment, Grabbi, Tamm ja teised, jõuti üksmeelsele otsusele ellu kutsuda Washingtoni Eesti Selts. Seda otsust põhjendati järgmistel motiividel: a) Vajadus kaasmaalaste tihedamaks organiseerimiseks siinses piirkonnas b) Vajadus seltskondlike ürituste suuremat elustamist c) Vajadus organisatsiooni järgi, mis ametlikult esindaks siinse piirkonna eestlasi. Küsimus, kas Seltsi inkorporeerida ja siis iseseisvalt tegutseda või kuuluda mõne teise organisatsiooni alla jäeti ajutise juhatuse otsustada. Samuti otsustati teha ülesandeks ajutisele juhatusele põhikirja kavandi koostamine, mis tuleks järgmisel üldkoosolekul kinnitamisele."

Seltsi ajutine juhatuse otsustati valida seitsmeliikmeline ning juhatuse ametite jaotamine jäeti ajutise juhatuse omavaheliseks otsuseks. Ajutise juhatuse kandidaatideks seati üles Arvo Ederma, Johannes Klesment, Hellar Grabbi, Feliks Tamm, Madis Valge, Veljo Areng ja K. Areng. Kõik seitse kandidaati võeti vastu ühel häälel.

Seltsi liikmemaksuks hääletati koosolekul Hellar Grabbi poolt välja pakutud 3 dollarit aastas, mis leidis ühehäälselt toetust. Kohapealt algatatud küsimuste all arutati seltsi tulevikuplaane, mis need täpsemalt olid, protokoll ei täpsustanud.

3. mail 1961 saatis ajutine juhatuse välja teate seltsi esimese kokkusaamise kohta. Pühapäeval, 21. mail kell 16 toimus Guy Masoni keskusel seltsi koosolek ja referaatõhtu. Koosoleku kavatas seltsi põhikirja vastuvõtmine, põhikirja alusel juhatuse valimine ja küsimused seoses jaanipäeva korraldamisega. Referaatõhtu ettekande teema oli " Vestlus naaberplaneetidest" ja seda pidas professor dr. Ernst Öpik. Esimesel kokkusaamisel oli kohal umbes 30 inimest ning koosolekut juhatas Johannes Klesment. Ajutise juhatuse koostatud seltsi põhikiri võeti vastu ühehäälselt ja muudatusteta. Juhatuse kandidaatideks seati üles August Kitzberg, Hellar Grabbi, Madis Valge, Johannes Klesment, Arvo Ederma, Veljo Areng, Pr Pessa. Kõik nimetatud seitse kandidaati võeti vastu ühehäälselt. Revisjonikomisjoni kandidaatideks esitati N. Korjus, Dr Rein Silberberg ja Pr M. Paabo, kes samuti koosolekul ühehäälselt vastu võeti.

3. juunil 1961 peeti esimene ametlik juhatuse koosolek, mis toimus Hellar Grabbi kodus ning kus jagati ära juhatuse ametid. Esimeheks valiti Arvo Ederma, abiesimeheks Johannes Klesment, sekretäriks Veljo Areng, abisekretäriks Hellar Grabbi, laekuriks Madis Valge, juhatuse ametita liikmeteks jäid August Kitzberg ja pr A. Pessa. Järgmiseks juhatuse koosoleku ajaks määrati september või oktoober.

Ago Ambre kolis Washington D.C.-sse 1961 augustis ja astus kohe seltsi liikmeks. Ago Ambre meenutas: „Washingtoni hakkas koonduma võrdlemisi palju eestlasi. Inimesed olid saanud hariduse ja ka kogemuse, mida oli Ameerika riigile vaja. Väga paljud tulid siia riigitööle ja loomulikult kui sul on palju eestlasi siin koos, siis oli mõte, et organiseerida. Sest nii nagu vana hea loosung ütleb, et ühenduses on jõud, et kui oli tarvis mingisugust seltskondlikku või poliitilist aktsiooni, siis oli meil kohe võimalus oma inimestele teatada, mis on juhtumas, kes on tulemas.“

WES-i esimesed aastad 1961-1965

Esimene juhatus Arvo Edermaga eesotsas jäi samas koosseisus ametisse kuni 1966. aastani. WES-i tegevust aastatel 1961 -1965 kajastavad käsikirjalised protokollid ja koopiad välja saadetud ürituste kutsetest, mis on tänapäevani säilinud tänu Maria Pedak-Karile.

Washingtoni Eesti Seltsi esimene pidu oli jaanipäeva tähistamine, mis toimus 23.juunil 1961 Rock Creek pargis. 15. juunil 1961 saatis seltsi juhatus välja jaanipäeva peo kutse:

Lgp. Kaasmaalane

Ühine jaanipäeva pühitsemine toimub reedel 23. juunil Rock Creek pargis, algusega kell 6 õhtul. Meie kasutada on plats no 25, mis asub 16nda ja Kennedy tänavate juures asuva spordiväljaku taga. Joogid ja suupisted palume igalühel kaasa võtta, samuti laulikus ühislauluks.

Parimate tervitustega

Washingtoni Eesti Seltsi juhatus

Jaanipäeva peo järelkajana on koosoleku protokollis märgitud, et “Õhtu möödus tujuküllaselt, vorstiküpsetamise, söömise ja “joomise” tähe all. Pillimängu eest hoolitses Madis Valge. Kahjuks jaanipäeva pühitsemine pidi lõppema kell 11, millal suleti park.” Arvatavasti oli “joomine” jutumärkides kirjutatud sellepärast, et alkoholi seal ei tarvitatud ja otseses mõttes ei saanud seda joomiseks nimetada.

Suveperioodil rohkem seltsi üritusi ega koosolekuid ei toimunud, järgmine juhatuse koosolek leidis aset 25. oktoobril Johannes Klesmenti kodus. Arutati Läti vabariigi aastapäevaga seotud küsimusi, seltsi tegevuskava talveperioodil ja Eesti vabariigi aastapäeva aktuse korraldamist. Juhatus otsustas, et seltsi esimees peab lätlaste aktusel tervituskõne ja esindab eestlasi sellele järgneval vastuvõtul. Otsustati korraldada referaat- ja kohviõhtu septembri keskel. Vabariigi aastapäeva aktuse korraldamise osas arutati lühidalt seda, millal aktus võiks toimuda ja kes kõnet peaks, kuid mingit kindlat otsust ei tehtud ja lükati teema arutamine edasi järgmisele koosolekul.

1961-1962 sügis ja talveperiood oli WES-i tegevuses aktiivne, peeti mitmeid koosolekuid ja referaatõhtuid. Juhatuse koosolekuid, kus arutati peamiselt ürituste korraldamisega seonduvaid küsimusi, peeti juhatuse liikmete kodus, näiteks Arvo Ederma ja Johannes Klesmenti juures.

WES-i esimese tegutsemisaastaga kujunes välja kindel tegevuskava, mis on aastatel 1961 - 1965 kirja pandud protokollides näha. Umbes kaks korda aastas korraldati ettekande-loenguõhtud. 18. novembril 1961 toimus Guy Mason Recreation Centeris keskuses referaat- ja kohviõhtu, kus Dr. Väino Riismandel esines teemal “Tähelepanekuid ja valguspilte Filipiinidelt”. Protokollis on ürituse kohta kirjas, et: „/.../ loengut jälgiti huviga kuni kella 11ni, mil pidime lahkuma ruumidest.“

28. aprillil 1962 toimus loeng Guy Mason keskuses Voice of America tegevuse kohta, esinejaks oli August Kitzberg ja kohal oli umbes 45 seltsi liiget. Peale loengu lõppu toimus kohvijoomine.

20. novembril peeti ühine koosolek WES-i ja Washingtoni EELK kirikute juhatustega, mis toimus Dr. Hantsoo kodus. Koosolekul arutati aastapäeva aktuse korraldamist, mille kohta otsustati, et see toimub enne 24. veebruari, et võimaldada raadiojaamal *Voice of America* see eetrisse saata.

Enne WES-i asutamist tähistati vabariigi aastapäeva tavaliselt kirikliku jumalateenistusega ja kui WES-i nime all 1962. aastal esimest korda vabariigi aastapäeva tähistamist plaaniti, siis oli Ederma sõnul vaja omavahel palju läbirääkimisi pidada, et kõik rahule jääksid: „Probleem oli juba siis see, et need inimesed, kes omavahel vahest ei saanud hästi läbi ja kaks kirikut oli, hakkasid ütlema, oo selts viib ära meie vabariigi aastapäeva.“ Seetõttu jõuti kokkuleppele, et vabariigi aastapäeva tähistatakse mitmes osas – jumalateenistus ja seejärel ilmalik aktus.

Esimene Washingtoni Eesti Seltsi korraldatud Eesti vabariigi aastapäeva aktus toimus 18. veebruaril 1962 kell 14.00 EELK Washingtoni Markuse koguduse ruumides, 14 tänava ja Gallatini tänava nurgal (NW). Vaimulikus osas teenisid mõlema koguduse õpetajad, Uno Plank ja Rudolf Troost. Peale vaimulikku osa toimus aktus kiriku saalis, kus avasõnad ütles Arvo Ederma ja kõne pidas Jüri Kork. Esinesid Baltimore'i Eesti laulumehed E. Tammaru juhatusel ja Washingtoni segakoor August Nieländeri juhatusel. Lõppsõna pidas Johannes Klesment. Aktusele järgnes seltskondlik koosviibimine kohvilauas. Vabariigi aastapäeva tähistamisest Washingtonis võttis osa umbes 100 kaasmaalast.

Järgmine juhatuse koosolek toimus 9. märtsil 1962 Klesmenti kodus. Koosolekul arutati loenguõhtu korraldamist, esinejaks otsustati paluda Kitzberg *Voice of Americast*. Jaanipäev otsustati pidada 22. juunil 1962 Rock Creek pargis. Balti Komitee esindajaks paluti Paabo, Ederma ja pr Pessa, samuti arutati Balti kontserdi küsimusi, mis toimus 2. juunil 1962.

Jaanipäeva pühitsemine toimus reedel, 22. juunil 1962 Rock Creek pargis 16 tänava ja Kennedy tänava juures, Carter Barron parkimisvälja taga. Õhtu möödus peamiselt vorstiküpsetamise ja omavaheliste jutuajamiste tähe all. Kohal oli umbes 35 eestlast.

Esimene juhatuse koosolek peale suveperioodi lõppu toimus 31. oktoobril 1962 Arvo Ederma juures. Koosolekul arutati seltsi tegevuskava kuni uue juhatuse valimiseni. Peale lühidast arutlust otsustati paluda Dr Heino Susi loengut pidama Soomest ja Soome oludest. Samuti otsustati samal ajal pidada seltsi üldkoosolek. Täpset kuupäeva peakoosoleku pidamiseks ei määratud, kuna see oleneb ruumide saamisest.

Novembris 1962 saadeti välja teade, et 2. detsembril 1962 toimub Guy Mason keskuses peakoosolek ja klubiõhtu. 2. detsembri üldkoosolekul oli kohal 35 seltsi liiget. Seltsi laekuri Madis Valge ülevaade seltsi finantsseisust. Seltsil oli sissetulekuid 151.61 dollarit ja väljaminekuid 75.98 dollarit. Kõik seitse juhatuse liiget valitakse tagasi. Koosolekule järgnes ettekanne, mis oli pühendatud raamatukuule, kus kõneles Mall Jürma eesti keskmise põlvkonna kirjanikest ja nende loomingust. Kirjanik Pedro Krusten esitas katkendi oma loomingust ja näitleja Reet Aarma teiste kirjanike töödest.

Tegevuskava algavaks 1963. aastaks nägi ette vabariigi aastapäeva korraldamist 23. veebruaril õpetaja Rudolf Troosti koguduse ruumides, sest arvestati roteerumistava kahe koguduse vahel. Samuti arutati, et võimalik oleks Baltimore'i seltsist saada eesti filmi “Seitse vihta” koopia, mille näitamist ka Washingtonis korraldada.

10. jaanuaril 1963 peeti juhatuse koosolek, kus jagati ameteid. Kõik ametikandjad jäid samaks, välja arvatud Hellar Grabbi, kes senise abisekretäri ameti asemel nimetati ümber lihtsalt juhatuse liikmeks.

Eesti vabariigi 45. aastapäeva tähistamine toimus 23. veebruaril 1963 Christ Lutheran Churchi ruumides 16 tänava ja Gallatini tänavate nurgal. Vaimulikus osas teenisid õpetajad Rudolf Troost ja Uno Plank. Avasõna ütles Arvo Ederma, aktuse kõne pidas Dr Herbert Valdsaar. Muusikalises osas esinesid sopran Ellen Parve Valdsaar, viiulil Carmen Pii-Romanenko, klaveril Juta Vaska-Cacharski ja segakoor August Nieländeri juhatusel. Lõppsõna pidas Johannes Klesment, protokoll järgi oli kohal umbes 80 eestlast.

30. märtsil peeti klubiõhtu Guy Masoni vabaajakeskuses. Feliks Tamm esines klubiõhtul referaadiga "Census Bureau osast majanduskonjunktuuri uurimisel" ning kohal oli umbes 35 seltsi liiget.

Esimene sügishooaja juhatuse koosolek 8. oktoobril 1963. Arutati Stockholmi Eesti meeskoori vastuvõtmisega seotud küsimusi, mis külastas D.C.-d 23. oktoobril. Otsustati moodustada toimkond, kes võtab laulumehed vastu, toimkonda kuulusid Arvo Ederma, August Kitzberg ja Madis Valge. Lisaks tuli neid vastu võtma New Yorgi meeskoori esindajad Heikki Leesment, Harry Werter ja Arthur Piller.

3. novembril 1963 korraldati Guy Mason Centeris seltsi peakoosolek, millele järgnes klubiõhtu Johannes Klesmenti esinemisega, kus ta rääkis õiguslikust korrast Nõukogude Eestis. Finantsaruande järgi oli seltsil eelneval aastal sissetulekuid 404.63 dollarit ja väljaminekuid 252.93 dollarit. Tehti ettepanek kõik seitse juhatuse liiget tagasi valida, millega on kõik nõus.

23. novembril 1963 toimus Leedu naisteklubi tantsuõhtu, kuhu kõik seltsi liikmed olid kutsutud. WES otsustas saata seltsi poolt sünnipäevakaardi professor Öpikule.

23. veebruaril 1964 tähistati Eesti vabariigi 46. aastapäeva Markuse kiriku ruumides (14 ja Gallatin NW). Vaimulikus osas teenisid Uno Plank ja Rudolf Troost. Avakõne pidas Arvo Ederma, peakõne Karl Ast ja lõppsõna Jüri Raus. Aktusel laulis Baltimore Eesti meeskoor, kohal oli ligi sada eestlast.

14. novembril toimus seltsi üldkoosolek Guy Masoni keskuses. Peakoosolekule järgnes klubiõhtu, kus õpetaja Rudolf Troost esitas oma muljeid ja filme Jaapanist ja Tokio olümpialt.

3. veebruaril 1965 toimus seltsi juhatuse koosolek, kus arutati vabariigi aastapäeva korraldamist.

20. veebruaril 1965 toimus Eesti vabariigi 47. aastapäeva tähistamine, Christ Lutheran Church kiriku ruumides. Vaimulikus osas teenisid õpetajad Rudolf Troost ja Uno Plank. Aktuse kõne pidas Jüri Raus ning esinesid sopran Ive Patrason-Ainso, klaveril Juta Vaska-Zacharski. Aktusele järgnes seltskondlik koosviibimine kohvilauas, osa võttis umbes 80 eestlast.

21. märts 1965 toimus klubiõhtu, kus Mall Jürma pidas loengu Eduard Vilde eluloost ja loomingust kirjaniku 100 sünniaastapäeva puhul ning Reet Aarma-Parrest esitas katkendeid kirjaniku loomingust. Kohal oli umbes 30 seltsi liiget.

10. aprillil 1965 toimus referaatõhtu, kus esines prof Birger Nerma Rootsist.

11. mail 1965 toimus juhatuse koosolek, kus arutati jaanipäeva korraldamist ja demonstratsiooni Washingtonis. Protokollist on näha, et WES osales 13. juunil 1965 koos lätlaste ja leedulastega juuniküüditamise aastapäeva puhul korraldatud meeleavaldusel ja esindas Eestit riigilipuga ikestatud nädala hommikusöögil. Väljavõte protokollist: "Kuna demonstratsioon Washingtonis toimub koos

lätlaste ja leedulastega siis otsustati jätta toimkonna hooleks (Ederma ja Toots) välja töötada koos lätlastega ja leedulastega demonstratsiooni kava.“

28. novembril 1965 toimus üldkoosolek Guy Mason Centeris. Koosolekule järgneb Mall Jürma loeng, kes “seks ajaks tagasi saabub oma Euroopa reisilt”. Kohal oli 35 liiget ning üldkoosolekul valiti juhatus ja revisjonikomisjon ühehäälselt tagasi.

Säilinud arhiividokumentidest on ka näha, et järgmisel aastal sai esimeheks füüsik Jaan Toots ning 1968 aastal asus esimehe kohuseid täitma Leo Kuus.

Suhtlemine lätlaste leedulastega

Kohe esimesel tegevusaastal suheldi aktiivselt teiste Balti riikide inimestega. WES-i esimese aasta tegevusaruande järgi võttis seltsi esimees Arvo Ederma 17. novembril 1961 osa Läti Vabariigi aastapäeva aktusest ja koosviibimisest ning osales 11. veebruaril 1962 Leedu Vabariigi aastapäeval. Ka järgmisel aastal 18. novembril 1962 osales seltsi esindaja Läti Vabariigi aastapäeva tähistamisel ja viibis sellele eelnenud Läti pressikonverentsil.

Arvo Ederma meenutas: „Muidugi saime vabariigi aastapäeva kutsed anda lätlasele ja leedulastele ja nii tuli ka nendega koos tegeleda. Muidugi huvitav oli see, et kuna ma olin kuus aastat esimees, siis saime abikaasaga kutsed Leedu saatkonda ja Läti saatkonda nende aastapäevadele ja ka nende vastuvõttudele saatkonnas. See oli omaette huvitav, sest külma sõja ajal tihtipeale kõrgemad asutuse esindajad olid kohal Ameerika valitusest, kas Läti saatkonnas või Leedu saatkonnas. Eestlastel kahjuks muidugi ei olnud midagi, ainult selts.

Aga siis oli ka nii, et kui me lõpuks rohkem tuttavaks saime, siis oli nii juba, et lätlased ja leedulased hakkasid rohkem meil käima ja kuna tutvust tuli rohkem ka, siis me käisime tihti ka teistel koosviibimistel nii läti kui leedu saatkonnas ja me saime rohkem tuttavaks nende saadikutega.

Meil oli väga hea vahekord Läti ja Leedu saatkondadega, aga muidugi oli küsimus Eesti osas ja me ikka tahtsime, et Johannes Kaiv tuleb meie vabariigi aastapäevadele aga tema tavaliselt ei tulnud, keegi muu hoopis tuli. Leedu ja Läti saatkonnast inimesed ikka küsisid, et kas Kaiv tuleb või ei tule, ma ütlesin, et te peate temaga rääkima, ma ei tea, kas ta tuleb või ei tule. Üks kord vist oli ainult Kaiv tuli samal ajal kui Leedu saadik ja Läti saadik ja oli seltsi nii öelda arvel see tehtud kõik. Me olime väga uhked, et me seda läbi viisime, et lõpuks kõik kokku tulid ja meie seltsi pühitsemisest siis osa võtsid.

Meie roll oli see, et pidime lätlastele ja leedulastele näitama, et eestlasi oli ka Washingtonis ja eestlased olid kõigest ka huvitatud, millest nemad olid huvitatud. See, et meie seal käisime nende juures alati nende vabariigi aastapäevadel ja pidudel. See näitas, et meil oli omavaheline koostöö ja see oli eriti külma sõja ajal väga hea, sest kui olid suured demonstratsioonid, said eestlased ka osa võtta ja olid nähtaval ka nemad, et muidu ei oleks olnud midagi.,,